

СТАНОВИЩЕ

относно дисертацията на
Красимир Цветанов Киров,
докторант към катедра „История на философията“,
Философски факултет, СУ „Св. Кл. Охридски“,
на тема: *Чарлз Дарвин и следхегеловата философия на XIX век*
за присъждане на образователната и научна степен *Доктор*
в професионално направление *2.3 Философия*
по научната специалност *История на философията. Ново време – XIX век*
от проф. дфн Валентин Канавров

Дисертацията е в обем 247 стандартни страници, вкл. библиография, справка за приносните моменти на изследването и списък с публикациите по темата на дисертационния труд. Чистият текст е 232 страници. Библиографията, подразделена на източници на кирилица и латиница, съдържа 155 заглавия на български, руски и английски език. Дисертацията е придружена от автореферат и съпътстващи документи. Авторефератът в обем 39 страници частично представя необходимите реквизити на жанра дисертация (теоретично изследване, което формулира, структурира, аргументира и систематично излага докторска теза посредством открояване на обекта, предмета, целта и задачите на проучването, неговата актуалност, методология, структура и теоретични резултати), като сбито възпроизвежда нейното съдържание и включва указател с приносните моменти на дисертацията и списък с публикациите по нейната тематика. Съпътстващите документи не дават достатъчна информация за докторанта и неговите академични активности по време на следването и докторантурата (напр. е посочен видът докторантура и др.под.).

Киров има бакалавърска и магистърска степен по философия в СУ „Св. Кл. Охридски“ (магистърската програма не е посочена). В дисертацията и автореферата не е указано професионалното направление на труда. В съпътстващите дисертацията материали няма сведения за участия на Киров в научни проекти, научни форуми, специализации и др. академични прояви. Понастоящем той се реализира успешно като гимназиален преподавател по философски дисциплини.

Темата на дисертационния труд е обектно, а не предметно специфицирана. Вследствие докторската теза е повече описателно, отколкото концептуално формулирана. Актуалността на изследването се представя за негова доктрина (с.5, 228). Въпреки това следва да се подчертае, че от систематично гледище дисертацията е историко-философски сполучливо тематизирана и композирана. Прелиминарно са разгледани различни преддарвинови теории за органичния свят. Следва детайлен анализ на двете основополагащи съчинения на английския естественик „Произход на видовете“ и „Произходът на човека и половият отбор“ и някои техни ключови понятия. Тези анализи преливат в изследване на социалния дарвинизъм и особено актуалния днес проблем за расите.

Текстът на дисертацията е организиран в увод, въведение, четири глави (прецизно структурирани в параграфи и подпараграфи) и заключение. Те са съдържателно добре наситени и хармонично балансирани. Това показва успешна рефлексия върху тематиката и нейното архитектурно теоретизиране. В този пункт отчитам добрата съвместна работа на докторанта с неговия научен ръководител проф. Хараламби Паницидис.

Като основни постижения на дисертацията откроявам задълбоченото философско анализиране на естествено-научните резултати на Дарвин и на техните заострено социални интерпретации през XIX век. Важен акцент е подчертаването на разликата между понятията вид и разновидност и отхвърлянето на разпространеното мнение за квалифициране на човешките разновидности като различни видове и респ. различни раси. Дарвиновата теория не е социално инженерство. По същество тя няма приоритетен социален характер, какъвто привнасят по-голямата част от заявяващите се като нейни последователи, интерпретатори и продължители. Като принос на изследването Киров подчертава заключението, че Дарвин не преследва откриване и аргументиране на всеобщ природен закон за всичко съществуващо, а още по-малко на всеобщ социален закон за развитието на човешкото общество.

Специално внимание обръщам на последната глава на дисертацията – „Развитие на идеите на Дарвин в България“. Тя е най-кратка. Заслужава внимание

от гледище на рефлексията върху философстването у нас. Направен е преглед на навлизането и разпространението на Дарвиновото учение в България. По-специално са разгледани рецепциите на Тодор Павлов и Николай Ирибаджакков. За съжаление само е маркиран днешният дебат „еволюционизъм – креационизъм“ в контекста на онтологичното и екзистенциалното навлизане на изкуствения интелект. Все пак трябва да се каже, че този дебат стои отвъд предмета на проучването.

Киров формулира приносните моменти на своята дисертация в 4 пункта. Те уплътняват докторската теза, като ѝ придават съдържателност и систематичност. В този смисъл приносите са реални. Та са коректно формулирани и обосновани.

В задължителната за всяко становище рубрика „Въпроси, препоръки и забележки“ бих обърнал внимание на две неща. Първо, в заглавието фигурира „следхегеловата философия на XIX век“. Но тя остава единствено като често нарушавана начална времева граница, която няма никакво конститутивно значение в разглеждането на проблематиката. Второ, трудно мога да се съглася с постановката „Разликата между хората и другите биологични видове не е качествена, а количествена“ (с.227). Мисленето е качество. А и философията е мислене, специфично продуктивно (онтологизиращо) мислене. Докторантът сам пише, че човекът е „единственото живо същество, което е създадо култура“. А тя все пак е качество, нали? В текста има някои езикови неблагополучия, които могат да бъдат бързо коригирани: напр. Friedrich Ludwig Jahn е записан на български като Йан вместо Ян (с.178); „Мъжът и жената се различават по своите умствени способности“ (с.95), а след това се говори за наклонности, нежност, майчински егоизъм, инстинкти, съперничество, свършенство в заниманията и пр. В този пункт позоваването на Дарвин трябва да се снабди с прецизна интерпретация на термините. И един чисто интерналистки въпрос. Докторантът проследява изкривяването на Дарвиновото учение от страна на повечето негови интерпретатори. Защо обаче концептът „дарвинизъм“ допуска фрапантни изкривявания на изначалния смисъл? Пак повтарям, че въпросът е собствено интерналистки и консистентно допустим в историко-философска плоскост.

Дисертантът има 3 публикации (една от които под печат) непосредствено по темата на дисертацията.

Не съм констатирал плагиатство в нея.

Нямам съвместни публикации с колегата Киров.

Заклучение: като имам предвид нестихващия образователен, научен и публичен интерес към еволюционната теория на Дарвин, нейната вплетеност в естествените човешки световъзприятия, трайното ѝ присъствие в учебните програми и някои културни архетипи, и като следствие от всичко това – необходимостта от актуално философско преосмисляне на парадигмалния характер на дарвинизма, разбира се, и като отчитам теоретичните постижения на докторанта, предлагам на уважаемите членове на научното жури да гласуват за успешно защитена дисертацията *Чарлз Дарвин и следхегеловата философия на XIX век* и присъдят на **Красимир Цветанов Киров** образователната и научна степен „доктор” по научната специалност *История на философията. Ново време – XIX век* в професионално направление *2.3 Философия*.

София, 23-и ноември 2023 г.

.....
(Проф. дфн Валентин Канавров)